

I. POSVETOVANJE HRVATSKIH ZGODOVINARJEV V ZAGREBU

od 25. do 27. XI. 1955

V dneh od 25. do 27. novembra 1955 je pripravilo Povijesno društvo Hrvatske v obliki »posvetovanja« prvo zborovanje hrvatskih zgodovinarjev. Poleg velikega števila hrvatskih zgodovinarjev sta se udeležila tega zborovanja dr. Bogo Grafenauer (kot zastopnik Zveze zgodovinskih društev FLRJ in Zgodovinskega društva za Slovenijo) in dr. Dragoslav Janković (kot zastopnik Istoriskog društva Srbije). Zborovanje ni bilo usmerjeno v celoti v kak poseben kompleks hrvatske zgodovine, kakor so navadno zborovanja slovenskih zgodovinarjev, vendar pa se tudi ni omejilo le na pregled odprtih vprašanj skozi vso domačo zgodovino, kot prvo zborovanje srbskih zgodovinarjev leta 1950. Za zborovanje je bilo pripravljenih enajst referatov, ki so obravnavali razna pomembnejša vprašanja iz hrvatske zgodovine skoraj od naselitve Hrvatov pa do narodnoosvobodilne borbe. Razporejeni so bili kronološko (gl. tudi poročilo dr. D. Jankovića, Sayetovanje istoričara Hrvatske, Istoriski glasnik 1955, št. 3-4, str. 220—222). Za vsak dan so bili odrejeni po štirje referati, s tem da je bil vsak referat v načelu omejen na 30 minut; vendar je več referatov to časovno mejo prekoračilo, kar je povzročalo nekajkrat precejšnje časovno stisko za izvedbo vsega programa. Posebnih postranskih prireditev ob zborovanju ni bilo, če izvzamemo otvoritev muzejskih razstav v Muzeju Srbov na Hrvatskem (26. XI.) in sprejem, ki ga je ob sklepu zborovanja (27. XI. zvečer) priredila zborovalcem Jugoslovanska akademija znanosti in umetnosti v svojih prostorih.

Prvi dan dopoldne je govoril univ. predavatelj dr. Milan Prelog o »nekaterih temeljnih vprašanjih srednjeveške zgodovine Istre v luči dosedanje historiografije«. Proti trditvam italijanskega zgodovinarja, da se je uveljavil fevdalizem v Istri pod frankovskim vplivom, je dokazoval, da je vodil tudi domači družbeni razvoj (cerkvena posest, ureditev mest in njihove posesti) v isto smer. Pri tem se je opiral posebej na zapis o rižanskem placitu iz okrog 804. Diskusija je opozarjala, da vendarle pomeni uveljavljanje frankovskega reda v tem pogledu prelom, ki ga dokazuje medsebojno nasprotje frankovskega fevdalnega in bizantinskega prava prav v rižanskem placitu.

Univ. prof. dr. Bogo Grafenauer je s svojim referatom — »Vprašanje »hlapcev« (servov) in postanek podložništva pri jugoslovanskih narodih do XIII. stoletja« — v nekem pogledu naadljeval svoja izvajanja o postanku fevdalizma pri jugoslovanskih narodih na I. kongresu zgodovinarjev Jugoslavije (gl. »Izveštaj« o tem kongresu, 1956, str. 14—16). Referent je najprej analiziral vsebino izraza »servus« od njenega pomena »suženj« v rimski družbi preko karolinške dobe do izraza »servus glebe« pri glosatorjih XI.—XIII. stoletja ter pokazal, da po uporabi samega izraza servus nikakor še ne moremo v srednjem veku sklepati na obstoj antične ustanove suženjstva; pomen besede je treba vselej konkretno ugotoviti. V drugem delu svojega predavanja je kratko prikazal strukturo pridvornega gospodarstva in njegov razkroj na Bavarskem in v severni Italiji in vzporedno ob tem izginjanje pridvornih hlapcev in njihovo spreminjanje v podložnike; posebej je podal še pregled razvoja »servov« pri Madžarih in izenačevanje »parojkov« in »dulov« v Bizancu. Po očrtu tega okvira je podal glavne teze dosedanje zgodovinske preiskave vprašanja »servov« oz. »suženjev« pri Hrvatih (Rački, V. Klaić, Šišić, Mažuranić, Dabinović, Janković, N. Klaić, Mirković, V. Novak in Barada), Srbih (Jireček, Taranovski, Janković) in Slovencih (Lj. Hauptmann, Dopsch in Fresacher). V glavnem delu svojega referata je analiziral vire, ki govore v dobi zgodnjega fevdalizma o »servih« po posameznih pokrajinah (slovenske pokrajine, Hrvatska, Slavonija, primorska mesta, Srbija, Makedonija). V teku analize je ugotovil naslednje: a) Institucija zgodnj srednjeveških »servov« se glede gospodarjeve pravice nad sužnjem življenjem (ius vitae ac necis) razlikuje od institucije suženjstva po rimskem pravu; zato naj se za zgodnj srednjeveške »serve« ne uporablja izraz »suženj« (rob), marveč izrazi virov (servi, otroci), v kolikor ne obstoje

primerni domači izrazi kot pri Slovencih (»hlapci«). b) Sužnjev v klasičnem smislu pri nas v srednjem veku ni bilo, razen v dalmatinskih mestih; v diskusiji je bilo načeto tudi vprašanje obstoja suženjstva v Bosni. c) Kljub temu, da se je ponekod obdržal izraz »servus« v virih še dolgo, se je stvarni gospodarski položaj tega sloja že od IX. stoletja razvijal v smeri podložništva (t. j. ljudi, ki so živeli na kmetijah, dodeljenih jim od fevdalnega gospodarja); v gospodarskem pogledu se je ta razvoj v glavnem dokončal do okrog leta 1100, v pravnem pogledu pa je prevladalo podložništvo nad starejšimi oblikami osebne odvisnosti okrog leta 1300.

Popoldne je referirala najprej univ. docent **dr. Nada Klaić** o »**plemstvu dvanajst plemen kraljestva Hrvatske**«. Po kritičnem pregledu dosedanje obravnave tega vprašanja v hrvatski historiografiji je navedla vse zanesljive vire, ki omenjajo to plemstvo. Ob njihovi analizi je ugotovila, da je obstoj organizacije »plemstva dvanajst plemen« po virih zagotovljen šele sredi XIV. stoletja (viri so iz let 1351—1459); v teh časovnih mejah je nastala tudi znana trogirski apendikula k rokopisu Salonitanske zgodovine Tomaža Arhidijakona. Ta plemiška organizacija je omejena le na široko zaledje Zadra. Kriterij plemstva pa je bila osvoboditev od davkov. V tej plemiški organizaciji gleda referentka organizacijo nižjega plemstva, katere postanek bi bilo treba šele pojasniti. S tem se vsekakor spremeni pojmovanje dogodkov leta 1102. Kot predstavniki Hrvatov, ki jim je Koloman podelil — po Hauptmannovih in Deerovih ugotovitvah v ustni obliki — posebne pravice, podlago teorije o »pacta conventa«, niso nastopala ta plemena, marveč predniki magnatskih družin, ki se v hrvatskem razvoju tako visoko povzdignejo že v začetku XIII. stoletja. V diskusiji so udeleženci želeli predvsem še razna pojasnila v zvezi s pacta conventa in njihovim razmerjem do izvajanja referentke.

Za tem je predaval univ. prof. **dr. Grga Novak** o »**avtonomiji in gospodarstvu dalmatinskih mest konec srednjega veka**«, o čemer je govoril že na X. svetovnem kongresu zgodovinskih ved v Rimu. Referat ni načeljal kakšnega posebnega posameznega zgodovinskega vprašanja, marveč je podajal celotno sliko mestnega življenja od 1102 dalje. V razvoju mestne avtonomije je pomenil Kolomanov privilegij utrditev in povečanje dotedanjih mestnih pravic. Vendar so bili mestom nadležni spori med fevdalci, ki so si pridobili položaj podestatorov, in zato so težila po italijanskem tipu ureditve mestne avtonomije. Padec pod Benetke pa je mestno avtonomijo znatno okrnil, le Dubrovnik je bil tudi tedaj, ko je bil pod Benetkami, stvarno v upravi neodvisen. Podlaga gospodarskega življenja je bilo predvsem poljedelstvo, gospodarski temelj plemstva in klera; proti koncu srednjega veka se je uveljavil v razmerju med plemstvom in poljedelci izključno kolonat. Sužnost se je ohranila le v obliki hišnega suženjstva v notranjosti mesta. Druga pomembna gospodarska panoga je bila obrt, ki je delala tudi za izvoz v Bosno in druge pokrajine v notranjosti Balkanskega polotoka. Poleg tega je bila pomembna tudi trgovina, kjer je referent poudarjal posebej pomen Splita za trgovino z Bosno, obravnaval pa tudi zveze med Dubrovnikom in Splitom. Padec pod Benetke je močno okrnil gospodarski razvoj vseh drugih mest razen Dubrovnika.

Drugi dan dopoldne je univ. prof. **dr. Oleg Mandić** predaval o »**poglavitnih značilnostih razmerja med mestom in vasjo v novem veku**«. Pod tem nekoliko preširokim naslovom je pokazal na primeru kastavskega gospostva in veprinačkega statuta in drugih podatkov o tem okolišu, kako so se pod vplivom novega prava, ki je prihajalo iz mest, spreminjale organizacijske oblike vaškega življenja, ki pa jih z druge strani novo pravo le ni moglo povsem odstraniti (poglavitne teze predavanja so, dopolnjene z drugimi podatki, vsebovane v referentovi razpravi »Neki pravni običaji na področju bivše Kastavske gospositije«, Jadranski zbornik I, 1956, str. 119—141).

Kot drugi referent je predaval univ. prof. **dr. Vaso Bogdanov** o »**temeljnih smernicah v nacionalnem razvoju jugoslovanskih narodov**«. V svojem predavanju ni zajel vprašanja nacionalnega prebujanja posameznih jugoslovanskih narodov, marveč tista gibanja, ki so — po njegovih izvajanjih — vodila k obli-

kovanju ene same, edinstvene, jugoslovanske nacije. Pri tem je segel že v obdobje zgodnjega fevdalizma in trdil, da se je kazala vse do XIV. stoletja pri jugoslovanskih narodih težnja »normalnega nacionalnega razvoja« (posebej v obdobjih Ljudevita Posavskega, Samuela, Dušana Silnega, Tvrdka), ki mu je ustvarjala gospodarske podlage široka dubrovniška trgovina, vtem ko sta že Ciril in Metod ustvarila — ne glede na skupno ljudsko kulturo — trdne temelje »jedinstvene jugoslovanske kulture«. Le vdor Turkov je po referentovi sodbi pretrgal ta »normalni« razvoj, ki bi »privedel do državne enote in ene nacije«. Z druge strani pa so prav migracije, zvezane s širjenjem turške oblasti zbližale jugoslovanske narode med seboj in širile »zavest o nacionalnem edinstvu«. V krajšem vložku je postavil tezo, da je bila tudi Zrinsko-Frankopanska zarota v svojem bistvu napreden poskus (ker je šla za osvoboditvijo izpod Habsburške dinastije, uporabljala revolucionarno metodo upora, ker naj bi Peter Zrinjski nameraval osvoboditi kmete, kakor je baje napovedal¹, in ker je sodeloval tudi s Srbi). Sicer pa je v naslednjem, glavnem delu svojega referata v glavnem podal teze svoje razprave »Historijska vloga društvenih klasa u rješavanju južnoslovenskog nacionalnog pitanja« (Rad JAZU 300, 1954, str. 5—154, in posebej v Sarajevu, 1956, 172 str.), delno v dobesednem posnetku. Opiraje se na načelno tezo, da je morala biti borba za nacionalno zedinjenje istovetna z borbo za socialno osvoboditev in zato nujno po svoji obliki revolucionarna, njeni nosilci pa le vsakokratni najnaprednejši družbeni razred (t. j. do 1848 meščanstvo, od 1848 dalje »narodne mase«), je dokazoval opravičenost te teze posebej za ilirsko gibanje (na isti način kakor v razpravi, Rad, str. 24—59). Vse drugačne podatke virov je zavračal s trditvijo, da zaradi okoliščin tedaj ni bilo mogoče vedno jasno govoriti, ne pa s kompleksnostjo ilirskega gibanja. Ilirsko geslo, da bo »naš narod ilirski ili ga neće biti«, je predstavil kot program, s katerim »je prišlo naše nacionalno vprašanje i idejno i praktično do svoje edine normalne, napredne, pozitivne rešitve, ki se je kazala v propagiranju in ostvarjanju polnega političnega-nacionalnega južnoslovanskega edin-

¹ Le zato, ker se ta trditev od Šišića (Poslednji Zrinjski i Frankopani, str. 80) dalje vztrajno ponavlja, v zadnjem času celo kot bistvena poteza Petra Zrinjskega in trdi v šolskih knjigah kot dognano dejstvo (prim. E. Lilek, Kritische Darstellung der ungarisch-kroatischen Verschwörung I, 1928, str. 121; R. Horvat, Poviest Međimurja, 1944, str. 131; A. Lebl, Istoriski glasnik 1943, št. 1, str. 70; J. Škavić, Hrvatsko Kolo III, 1950, str. 632; F. Gestrin, Zgodovina za tretji razred niž. gimn., 1952, str. 51; O. Salzer, Povijest za III. razred gimn., 1953, str. 89), ne posebej spričo teze v referatu, opozarjam na zelo slabe temelje v virih, na katere se opira. Predvsem se zdi, da Zrinski sam s tem ni imel neposrednega opravka. Te vrste pozivi so se namreč v resnici pojavili šele tedaj, ko se je Zrinski že pripravljaj na kapitulacijo. Toda prav nič v Međimurju, kjer je tedaj prebival, marveč v Primorju. Poleg tega je pa formulacija teh pozivov vse prej kot jasna. Naj govore viri: Graški dvorni vojni svet je v resnici poročal že 13. marca 1670, da je »ban pustio javno iz propovjedaonice zapovjedat svojim podložnikom, da bude svaki od njih uvijek gotov š njim sa jednim konjem ići, kad bude od htjeo, a zato da će biti slobodni od robote« (Rački, Izprave o uroti, 1873, št. 116, str. 72, t. 8 [gl. tudi št. 125, str. 81; obakrat gre za poročila, izvirajoča iz Karlovca]; res je tudi, da so se med prestrašenimi kranjskimi krogi širile podobne novice, da prehajajo dolenski kmetje na stran Zrinjskega, ker obljublja hrvatskim olajšanje davkov ali dajatev (Rački, št. 157 in 174, str. 104 in 120; ne pa ukinitve podložništva, česar tudi graški dvorni vojni svet ne ve!). Vendar so pomembnejši **neposredni** viri iz kroga pooblaščenecv Zrinjskega. Frankulin je res obljubil podložnikom v Brodu preko njihovega župnika: »I ki nebi tako obuersil gosposke zapovidi, hoche mu se vse negouo za gospodina milostiva zaujetj j niega za usom drusinom iz jmanyu gospodina m. prognati... A ki doide j skase suoye junastuo j vernost, hoche biti od nih excellencie prostiman j suaki miloschu i sloboschinu jmati« (Lopašić, Starine 24, 1891, str. 52). Če se spomnimo, da pomeni v tem času »slobodnjak« (libertinus domini) na zemljiškem gospostvu **podložnika**, ki je izvrševal določene vojaške dolžnosti namesto dela drugih dajatev in tlake (gl. Herkov,

stva». Edina nasprotnika ilirskega programa sta bila po referentovem mnenju obe nazadnjaški sili v našem razvoju, fevdalni razred in cerkev.

Diskusija je osporavala celotni referentov koncept srednjeveške zgodovine naših narodov, ko je bila njihova pot v glavnem razdeljena, čeprav v marsičem sorodna, in referentovo vnašanje pojmov XIX. stoletja v ta razvoj. Opozorila pa je tudi, da je razvoj v XIX. in XX. stoletju preveč kompleksen, da bi mogli preprosto sprejeti njegov koncept tega razvoja: pri Slovencih se je upirala ilirskim geslom — kot nedemokracijskim in za slovenski obstoj kot slovanskega ljudstva škodljivim — prav najnaprednejša skupina kulturnih delavcev s Prešernom na čelu; leta 1918 je prišlo do zedinjenja, ne pa do revolucije; »ilirsko« reševanje jugoslovanskega vprašanja med obema vojnoma je povzročilo nerešeno narodnostno vprašanje stare Jugoslavije; socialna revolucija je v letih 1941—1945 rešila to narodnostno vprašanje prav v protiilirski smeri s priznanjem obstoja več narodov v Jugoslaviji.

Popoladne je predaval najprej univ. prof. dr. Jaroslav Šidak o »nekaterih poglobitnih vprašanjih 1848. l. na Hrvatskem«. Po kritičnem historiografskem uvodu, v katerem je podrobno pretresel razne poglede na dogodke leta 1848, posebej od Šišića do Bogdanova, je analiziral pojem tako imenovane »hrvatske levovice« in njena stališča ob tistih konkretnih vprašanjih, ki so bila odločilna za presojanje njene resnične revolucionarnosti (ob odkupu pri zemljiški odvezi, razmerju do Madžarov posebej in ob gledanju na razmerje med Madžari in Avstrijo, ob vprašanju neodvisnosti in »detronizacije« Habsburžanov, ob gledanju na vojno z Madžari in na dunajsko oktobrsko revolucijo). Ob vsem tem je podrobno navajal razne vire in delno dopolnjeval vire, na katerih odlomke se je skliceval Bogdanov pri svojih znanih tezah o »hrvatski levici« v letu 1848 in njenih stališčih. Te teze je referent v marsičem zavračal.

V diskusiji je Bogdanov z nekaj izjemami sprejel teze referenta in svoje stališče v marsičem umaknil. Svoje prejšnje delno pretiravanje je razložil z dejstvom, da je bilo to potrebno, ko se je boril sam proti sklenjenemu mnenju, da so bili Hrvati vsi v taboru reakcije; sedaj pa je ta kliše že razbit, pa tudi

Grada za finansijsko-pravni rječnik feudalne epohe Hrvatske, II, 1956, str. 79—80), postane seveda takoj jasno, da tu vsekakor ne gre niti za odpravo »kmetstva«, še manj seveda za zemljiško odvezo in s tem za podelitev edine prave »svobode«, marveč kvečjemu le za spremembo oblike podložništva iz težje v milejšo. Pa niti za takšno konkretno obljubo Frankulin ni imel pomočlastila od svojega gospoda. Od Petra Zrinskega je imel le pismo, s katerim je bil postavljen za kapetana v Primorju (Lopašić, n. n. m., str. 45) in v katerem o kmetih ni niti besede. Gubernator v Bakru, ki je Frankulinu posredoval ukaze Zrinskega, pa pravi že v novembru 1669 le »quod hisce assecureretur cum omni clementia, ex gratia a gubernatore ad administrationem plane propiam tractandum fore ita, ut dicere poterit, angelum a coelo descendisse«, kdor pa ne bi ubogal, ta ga bo občutil huje od hudiča (Lopašić, n. n. m., str. 44). Ta formulacija torej izrecno vzdržuje v vsakem primeru podložništvo tudi še po zmagi Zrinskega. In v resnici se je v vseh drugih primerih razen v Brodu, ko je šlo upornikom že za nohte (9. IV.; drugi ukazi so bili izdani še konec marca), Frankulin zadovoljil enostavno z ukazom in z grožnjo, da bo vsak, kdor se ne bi pokoril, izgubil »glavo in vse svoje imetje« (Lopašić, n. n. m., str. 46—48; podobno Star. 15, 1883). Za Zmajlovičevo obljubo osvoboditve dajatev in tlake (vivodinskim kmetom, 22. III.; Rački, n. d., str. 140), ki je znana le v izvlečku, podlag postanka ne poznamo. Po obsegu je istovetna s Frankulinovo obljubo — gre v najboljšem primeru za spremembo »kmetov« v »slobodnjake«. Možno so pa tudi še manj daljnosežne razlage (o omejeni osvoboditvi določene vrste tlake, morda za določen čas; ne more biti slučajno, da so takšni pozivi pojavljali zlasti v okoliših, kjer so že prej poleg »kmetov« obstojali tudi »slobodnjaki«). V ostalem bo treba Bogdanovovo koncepcijo zarote zdaj pretresti ob njegovi razpravi »Historijsko značenje urote Zrinskih i Frankopana« v knjigi »Likovi i pokreti«, 1957, str. 7—47. V isti knjigi je str. 251—269 objavljen povzetek gornjega predavanja, delno popravljen po skušnjah diskusije.

sicer je že dozorel čas, v katerem — drugače kot v času izhajanja njegovih dosedanjih del — moremo objavljati vse vire v celoti.

Nato je predavala **Mirjana Gros** o »virih reformizma socialno-demokratske stranke Hrvatske in Slavonije«. Ugotovila je, da je rodila socialno-demokratsko gibanje na Hrvatskem zrelost terena zanj, ne pa da bi bil to le import avstromarksističnega gibanja v drugi polovici države. To se je pokazalo tudi na uspehih, saj je bilo na prvomajskih proslavah zbranih tudi do 2000 od vsega 3-4000 delavcev v Zagrebu. Vendar pa je bilo delavstvo v primeri z vsem prebivalstvom sorazmerno maloštevilno, odpor proti Khuen-Hedervaryjevemu režimu pa splošen, tako da so se posebne poteze socialnodemokratskega gibanja zoževale le na posebno stališče do državnega prava in zahtevo po splošni volilni pravici. Tako je postavilo vodstvo gibanja v prvo vrsto borbo za splošne politične svoboščine, s katero so hoteli pridobiti v svoje vrste tudi obrtnike in kmete. Politika vodstva je dobila zaradi tega meščansko demokratični značaj in je s tem anticipirala program poznejše narodne omladine. V diskusiji je referentka pojasnjevala še pojem avstromarksizma kot tak.

Tretji dan so bila predpoldne na vrsti tri predavanja. Najprej je govoril univ. prof. **dr. Rudolf Bičanić** o **gospodarskem življenju na Hrvatskem v stari Jugoslaviji**. V zelo plastičnem in s statističnimi podatki ponazorjenem predavanju je prikazal najprej posledice, ki jih je imela za Hrvatsko v gospodarstvu izločitev iz Avstro-Ogrske in vključitev v Jugoslavijo (zmanjšanje trga po obsegu in relativni denarni moči; relativna sprememba iz enega med najslabše razvitimi v stari skupnosti v eno najboljše razvitih gospodarskih območij v novi skupnosti; sprememba smeri trgovine zaradi novih meja); potem pa je pokazal katere gospodarske panoge je ta sprememba podprla in katere oslabil. Končno je s statističnimi podatki ponazoril večanje razpona med cenami poljedelskih in industrijskih produktov ter hitro rast življenjskih stroškov (delavec je mogel s svojo povprečno plačo kriti l. 1914 60% normalnega mesečnega budžeta, 1938 53%; nameštenelec 118% oz. 89%; uradnik 204% oz. 111%; poljedelski delavec 44% oz. 30%).

Univ. prof. **dr. Ferdo Čulinović** je govoril o **izgradnji jugoslovanske federacije** med narodnoosvobodilno vojno. Pokazal je, kako je naša federacija le formalno zrasla z vrha — ker je bilo drugo zasedanje AVNOJ-a prej kakor podobna konstitucionalna zasedanja v posameznih republikah — kajti v resnici so se enote jugoslovanske federacije izoblikovale že pred tem v teku same borbe. Poleg podrobnih zgodovinskih podatkov je referent pojasnjeval tudi pravne pojme, ki jih je uporabljal v predavanju.

Kot zadnji referent je predavala prof. **Lolika Đuranović** o raznih sistemih in metodah pouka zgodovine v inozemstvu, in sicer na podlagi rezultatov posebne ankete, ki jo je izvedel UNESCO v okrog 50 državah.

Bogo Grafenauer

TAJNIŠKO POROČILO ZA LETI 1953/55

Na sedmem občnem zboru Zgodovinskega društva za Slovenijo dne 28. junija 1953 je bil za predsednika ponovno izvoljen dr. Fran Zwitter. Poleg njega je bilo izvoljenih 11 odbornikov: dr. Milko Kos, Franjo Baš, Branko Božič, Marjan Britovšek, dr. Bogo Grafenauer, Jože Hainz, dr. Jože Kastelic, Vasilij Melik, dr. Metod Mikuž, Božo Otorepec in dr. France Škerl. Odbor se je konstituiral 1. julija 1953. V obdobju do naslednjega občnega zbora dne 26. junija 1955 so bile funkcije takole razdeljene: podpredsednik je bil dr. Milko Kos, tajnik Vasilij Melik, blagajnik dr. France Škerl, knjižničar dr. Jože Kastelic, pomočnik knjižničarja Marjan Britovšek, ki je prevzel tudi novo funkcijo arhivarja. Dr. Bogo Grafenauer je zastopal v odboru kot odgovorni urednik uredništvo Zgodovinskega časopisa. Zastopal je tudi ZDS v Koordinacijskem odboru zgodovinskih društev FLRJ, dokler ni ta z ustanovitvijo Zveze zgo-